

ΣΕΛΙΔΕΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

«Fateful Choices - Ten decisions that changed the World 1940-1941». «Μοιραίες Επιλογές - Δέκα αποφάσεις που άλλαξαν τον Κόσμο 1940-1941». Ο τίτλος ενός πολύ προσφάτως εκδοθέντος βιβλίου (εκδ. The Penguin Press, New York, 2007) του Άγγλου καθηγητή της Ιστορίας στο πανεπιστήμιο του Σέφιλντ Ian Kershaw. Έχει συγγράψει και βραβευμένη δίτομη οριστική βιογραφία του Άδολφου Χίτλερ.

Πρόκειται για εξαντλητική εξιστόρηση δέκα αποφάσεων, τις οποίες έλαβαν από τον Μάιο 1940 έως τον Δεκέμβριο 1941 οι ηγέτες της Μεγάλης Βρεταννίας, της Γερμανίας, της Ιαπωνίας, της Ιταλίας, των Ηνωμένων Πολιτειών και της Σοβιετικής Ένωσης. Αποφάσεις που είχαν τεράστιες και δραματικές συνέπειες. Οι οποίες άλλαξαν τον Κόσμο. Γιατί έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Εκτιμήσεις του συγγραφέα.

Η χρονολογικά τέταρτη από τις αποφάσεις αυτές. Τό τέταρτο κεφάλαιο του βιβλίου επιγράφεται «Ρώμη, Καλοκαίρι και Φθινόπωρο 1940. Ο Μουσσολίνι αποφασίζει να αρπάξει το μερίδιό του». Μεγάλο μέρος του (21 σελίδες) μας αφορά. Αναφέρεται στην κατά της Ελλάδος επίθεση της Ιταλίας την 28η Οκτωβρίου 1940 και στις εξ αυτής συνέπειες. Αιτών την εξιστόρηση θά επιχειρήσω να συνοψίσω στις γραμμές που ακολουθούν. Ως μνημόσυνο επί τη έπιτειώ. Ο περιορισμένος χώρος δεν επιτρέπει αναφορά στην αφήγηση περί της Ιταλικής πολιτικής πριν από την επίθεση και των δσων σχετικά συνέβησαν τότε.

Κατ' αρχάς οι εκτιμήσεις της Ιταλικής ηγεσίας για την αντίδραση της Ελλάδος και την Ικανότητα των Ελλήνων να αντισταθούν ήταν τελείως λανθασμένες. Ήταν σίγουροι για τη νίκη. Οι Έλληνες όμως, σημειώνει ο Kershaw, υπερασπίστηκαν την χώρα τους με γενναίότητα και πείσμα άμυνόμενοι από την πρώτη στιγμή χωρίς να λυγίσουν. Σε ελάχιστο χρόνο συγκράτησαν την επίθεση στην Ήπειρο και δεν άργησαν να εισβάλουν στην Αλβανία. Δεν έγινε δυνατό να εφερμοσθεί η κτηνώδης διαταγή του Μουσσολίνι να ισοπεδωθούν όλες οι ελληνικές πόλεις με πάνω από 10.000 κατοίκους. Τόν Δεκέμβριο ο Μπαντόλιο, άρχηγός του Γενικού Επιτελείου Ενόπλων Δυνάμεων, έγινε ο αποδιοπομπαίος τράγος για τη στρατιωτική πανωλεθρία.

Όπως εξέλισσονταν τα πράγματα, η δεινή θέση στην οποία είχαν περιέλθει οι Ιταλοί δεν ήταν δυνατό να θεραπευθεί παρά μόνο με γερμανική βοήθεια. Όσοσο για τον Χίτλερ η Ελλάς ήταν μια υπόθεση δευτερεύουσας σημασίας. Είχε πολύ μεγαλύτερα σχέδια στο μυαλό του. Είχε συγκεντρωθεί στην προετοιμαζόμενη για την προσεχή άνοιξη επίθεση κατά της Σοβιετικής Ένωσης. Από τα

μέσα Δεκεμβρίου (1940) αυτό που έγινε γνωστό ως «Επιχείρηση Βαρβαρόσας» είχε πάρει τη μορφή απόρρητης στρατιωτικής οδηγίας. Ο Χίτλερ δεν ήθελε αναταραχές στα Βαλκάνια. Δεν μπορούσε όμως να αγνοήσει την, εξ αιτίας της άκαιρης περιπέτειας του Μουσσολίνι, άπειλη επικίνδυνης βρεταννικής παρουσίας σε ένα τρωτό σημείο. Όταν τελικά τον Μάρτιο 1941 ο Χίτλερ αποφάσισε ότι μία μείζων επιχείρηση ήταν αναγκαία για την απομάκρυνση των Βρεταννών από την Ελλάδα, η γερμανική δύναμη, η οποία χρειαζόταν να εμπλακεί, ήταν μεγαλύτερη από αυτήν που είχε στην αρχή υπολογισθεί. Και η δύναμη αυτή δεν ήταν δυνατό να εξασφαλισθεί παρά μόνον εις βάρος εκείνης η οποία προοριζόταν να αναλάβει τόν νότιο μέτωπο του «Βαρβαρόσας». Έτσι «η βαλκανική περιπέτεια του Μουσσολίνι παρήγαγε: μία πανωλεθρία για την Ιταλία, είχε όμως ευρύτερες συνέπειες που επηρέασαν αποφασιστικά την εξέλιξη του πολέμου».

Μεταφράζω (σελ. 178): «Ο Χίτλερ απέδιδε βαρεία μομφή στο ελληνικό φιάσκο του Μουσσολίνι ως αιτίας της δικής του μεταγενέστερης καταστροφής. «Αν δεν ήταν οι δυσκολίες, τις οποίες μας προκάλεσαν οι Ιταλοί με την ήλιθια έκστρατεία τους στην Ελλάδα» αναφέρεται ότι έσχολιασε κατά τα μέσα Φεβρουαρίου 1945, «θα είχα επιτεθεί κατά της Ρωσίας μερικές εβδομάδες νωρίτερα». Επίστευε πως η καθυστέρηση να εξαπολύσει τον «Βαρβαρόσας» του έσοιχισε τη νίκη στη Σοβιετική Ένωση. Μερικές ημέρες αργότερα με τό ίδιο πνεύμα έθρηνησε ότι «αυτή η χωρίς νόημα έκστρατεία στην Ελλάδα», η οποία εξαπολύθηκε χωρίς να ενημερωθεί η Γερμανία για τις Ιταλικές προθέσεις, «μας ανάγκασε, εν αντιθέσει με όλα μας τα σχέδια, να επέμβουμε στα Βαλκάνια και αυτό με τη σειρά του οδήγησε σε μία καταστροφική καθυστέρηση της εξαπολύσεως της επίθεσώς μας κατά της Ρωσίας. Αναγκασθήκαμε να αναλώσουμε εκεί μερικές από τις καλύτερες μεραρχίες μας. Και σάν καθαρό αποτέλεσμα εξαναγκασθήκαμε να καταλάβουμε άγανη έδαφη, στα όποια, αν δεν είχε υπάρξει αυτή η ήλιθια επιχείρηση, η παρου-

Fateful Choices

Μοιραίες επιλογές

του Νικ. Α.Γ. Λιναρδάτου

σία όποιων από τά στρατεύματά μας εκεί θά ήταν έντελώς άχρηαστη».

Ως εξήγηση της καταστροφικής ήττας της Γερμανίας στη Ρωσία, η εκτίμηση του Χίτλερ, παρατηρεί ο συγγραφέας, δεν είναι πλήρως πειστική. Προς επίρρωση επικαλείται την άποψη γνωστού Γερμανού Ιστορικού, του Andreas Hillgruber (1925-1989) στο σύγγραμμά του «Hitlers Strategie « Politik und Kriegsfuehrung 1940-1941». «Ως λόγο για την άποτυχία του «Βαρβαρόσας» κρίνουν την υπερφίαλη φύση των γερμανικών πολεμικών σχεδίων. Επίσης, την άποδίδουν σε λάθη σχεδιασμού και στους περιορισμένους πόρους, που από την αρχή έταλαιπώρησαν την επιχείρηση. Σχετικώς σημειώνεται ότι η γερμανική κάθοδος στην Ελλάδα έγινε αιτία μεγάλης φθοράς αρμάτων και άλλων όχημάτων, που έχρειάζονταν για τόν «Βαρβαρόσας», καθώς επίσης ότι υπήρξε αιτία ελαττώσεως των δυνάμεων στη νότια πτέρυγα του μετώπου.

Πέραν των εκτιμήσεων για τις επιπτώσεις που είχε στο Ανατολικό Μέτωπο η τρέλα του Μουσσολίνι, υπήρξαν και σοβαρότατες συνέπειες για την πολεμική προσπάθεια του Άξονα (Γερμανίας-Ιταλίας) στη Βόρεια Αφρική. Η επίθεση κατά της Αλεξάνδρειας-Σουέζ και η κυριαρχία στη Μεσόγειο είχαν αποφασιστική σημασία για την έκβαση του πολέμου. Κύρια αιτία των άτυχών εκεί για τόν Άξονα εξέλιξεων ήταν η απόφαση του Μουσσολίνι να εισβάλει στην Ελλάδα. Μία απόφαση, της οποίας γενεσιουργό αίτιο ήταν η γελοία φιλοδοξία του Μουσσολίνι να αναβιώσει την Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Ως κομμάτι της ελογάριαζε και μία υπόδουλη Ελλάδα. Για την όποια τόν αποτέλεσμα ήταν τριάμισι χρόνια βάρβαρης έχθρικης κατοχής, τραγικές άπώλειες ανθρώπων, τεράστιες ύλικές ζημιές, εμφύλιος πόλεμος, άνειπώτος πόνος.

Από έδω αρχίζουν δικές μου σκέψεις. Δύο έκδοχές αναπτύχθηκαν στην έμπεριστατωμένη ανάλυση του Kershaw εν σχέσει με τις συνέπειες της ελληνικής στάσεως κατά τόν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Κατά την πρώτη η καθυστέρηση (λόγω της ελληνικής αντίστασεως στην εισβο-

λή των Ιταλών και Γερμανών) της ενάρξεως της «Επιχειρήσεως Βαρβαρόσας» ήταν η αιτία της ήττας του γερμανικού στρατού στην Ρωσία και συνακόλουθα της τελικής έπικρατήσεως των Δυτικών δημοκρατιών. Για φαντασθείτε για μία στιγμή την Εύρωπη υπό μόνιμη ναζιστική κυριαρχία. Αύταρχικά καθεστώτα σε όλες τις χώρες. Η Ελλάς διαμελισμένη: Θράκη-Μακεδονία βουλγαρικές. Ήπειρος-Ίόνια νησιά-Δωδεκάνησος Ιταλικά προτεκτοράτα. Νησιά Ανατολικού Αιγαίου, ποιός ξέρει. Όλα αυτά άπεφεύχθησαν γιατί ο πρωθυπουργός της Ελλάδος Ιωάννης Μεταξάς άρνήθηκε να υποκύψει στην Ιταλική «ύβρι», άφου είχε οργανώσει την χώρα στρατιωτικά και προετοιμάσει τόν λαό ψυχολογικά να άπαντήσουν «Νύν υπέρ πάντων ο άγων» (κατάληξη διαγγέλματος πρωθυπουργού της 28ης Οκτωβρίου 1940).

Κατά τη δεύτερη έκδοχή μπορεί η ελληνική αντίσταση να μην ήταν ο κύριος συντελεστής της συμμαχικής νίκης. Η συμβολή της όμως ήταν καθοριστικής σημασίας για την έκβαση του πολέμου. Ήταν η συμμετοχή της στην άνατροπή μιας από τις δέκα αποφάσεις που άλλαξαν τόν Κόσμο. Ακριβώς λόγω της εξ αυτής άρνητικής της καταλήξεως. Και υπό τά δύο δηλαδή πρίσματα εξέταζόμενη η στάση της Ελλάδος, η γενναία και άποτελεσματική αντίσταση των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων και του ελληνικού λαού, άποτελεί κοσμοϊστορικής σημασίας γεγονός. Ήταν από τις πιο ένδοξες στιγμές στην Ιστορία του ελληνικού έθνους. Ήταν η μεγαλύτερη συνεισφορά του στη νεώτερη παγκόσμια Ιστορία. Στην έπιβίωση της δημοκρατίας στην Εύρωπη. Δοξαστική της έλευθερίας ως πανανθρώπινης άξιας και άγαθού.

Εμείς, άγνώμονες, πάμε να τη θάψουμε στη λησμοσύνη και στην άφάνεια. «Οι Έλληνες άπομακρύνουν (!) τά Ιταλικά στρατεύματα από τά έλληνο-άλβανικά σύνορα σημειώνοντας σημαντικές νίκες». Μερικές ακόμα άδιάφορες, άνούσιες, άχρωμες λέξεις για την αντίσταση στη γερμανική εισβολή. Άπό τόν βιβλίο (περιβόητο) της ΣΤ' Δημοτικού. Τίποτα περισσότερο. Αυτό ήταν όλο! Και οι χιλιάδες νεκροί; Άδικοχαμένοι; Άπό τόν βιβλίο για να διδαχτούν τά έγγονα αυτών που πολέμησαν τότε. Να διδαχτούν τά παιδιά των Ελλήνων.

Η επικράτηση της άριστερόφρονος Ιστοριογραφίας μας. Τους ένοχλει ο Μεταξάς. Γιατί ήταν άντικομμουνιστής. Οι δικτάτορες γενικώς δεν τούς ένοχλούν. Οι άντικομμουνιστές. Ύμνου τόν Φιντέλ Κάστρο. Τόν χειρότερο δείγμα του δικτατορικού είδους. Μία ξαφνική σκέψη: Πώς θά έβλέπατε την άνάθεση σε ξένους να συγγράφουν τά σχολικά βιβλία Ιστορίας (των Ελλήνων); Στόν Ian Kershaw για παράδειγμα. Για να διδάσκονται οι Έλληνόπαιδες για τις παλιότερες γενιές. Τη γενιά του '40. Τι τούς χρωστάνε.